

Hoe duur zou het zijn om het kindgebonden budget (WKB) af te schaffen 'zonder ongelukken'?

- Afschaffing van de WKB zonder negatieve inkomenseffecten vraagt een intensivering van 2,8 mld. per jaar¹ (totale uitgaven aan kindregelingen nemen toe van 6,2 mld. naar 9 mld.) In deze variant wordt de AKW uitgebreid met een extra bedrag voor alleenstaanden (alo-kop) en kindbedragen in vorm van de huidige WKB.
 - Deze wijziging vraagt de facto het afschaffen van inkomens- en vermogensseisen in de WKB, waarna deze samengevoegd kan worden met de AKW. Dit kan niet voor 2024 ingevoerd worden.
 - Deze maatregel heeft alleen effect voor huishoudens met kinderen die nu geen WKB ontvangen (vanwege een te hoog inkomen of vermogen). De mediane huishoudens in de verschillende uitsplitsingen worden dan ook niet geraakt. De frequentietabel laat zien dat ongeveer een kwart van de huishoudens in de hoogste inkomensgroepen er meer dan 2% op vooruit gaat. Voor deze huishoudens is het doorsnee effect circa +2,5%.
- Afschaffing van de WKB en een budget-neutrale schuif van de middelen van de WKB (budgettaire omvang 2,55 mld.) naar de kinderbijslag (AKW, budgettaire omvang 3,6 mld.) zou daarentegen forse negatieve inkomenseffecten geven voor huishoudens met kinderen in de laagste inkomensgroep (-14,0%). Alleenstaanden (-10,4%), en specifiek alleenstaande bijstandsgerechtigden (-19,0%) worden hard geraakt.
- Er zijn uiteraard verschillende tussenvormen denkbaar waarin de WKB wordt overgezet in de AKW, maar met minder hoge bedragen. In alle gevallen is sprake van een afruil tussen budgettaire effecten en negatieve inkomenseffecten aan de onderkant.

Tabel 1 Inkomenseffecten van variant waarin de WKB wordt afgeschaft en zonder negatieve inkomenseffecten terugkomt in de AKW.

	<-5%	-5 tot -2%	-2 tot 0%	geen effect	0 tot 2%	2 tot 5%	>5%	Totaal	Mediaan	Aantal (x1000)
Inkomensgroepen										
1e (<=112% WML)	0%	0%	0%	98%	0%	0%	1%	100%	0,0%	1.540
2e (112-178% WML)	0%	0%	0%	95%	3%	1%	1%	100%	0,0%	1.540
3e (178-274% WML)	0%	0%	0%	84%	9%	5%	2%	100%	0,0%	1.540
4e (274-406% WML)	0%	0%	0%	69%	6%	22%	3%	100%	0,0%	1.540
5e (>406% WML)	0%	0%	0%	62%	14%	22%	2%	100%	0,0%	1.540
Inkomensbron¹										
werkenden	0%	0%	0%	72%	10%	15%	2%	100%	0,0%	4.870
uitkeringsontvangers	0%	0%	0%	95%	1%	1%	2%	100%	0,0%	660
gepensioneerden	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0,0%	2.020
Huishoudtype										
tweeverdieners	0%	0%	0%	70%	11%	18%	1%	100%	0,0%	3.830
alleenstaanden	0%	0%	0%	95%	2%	2%	2%	100%	0,0%	3.530
alleenverdieners	0%	0%	0%	81%	7%	10%	3%	100%	0,0%	340
Kinderen²										
met kinderen	0%	0%	0%	18%	30%	45%	8%	100%	2,1%	1.700
zonder kinderen	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0,0%	4.000
Alle huishoudens	0%	0%	0%	82%	7%	10%	2%	100%	0,0%	7.700

¹ Onder de technische aanname dat deze hervorming kan worden doorgevoerd in 2024. Afhankelijk van de precieze vormgeving is nieuwe wetgeving (18 maanden) en voorbereidingstijd voor de uitvoering vereist. Jaar van invoering ligt daarom waarschijnlijk na 2024.

Deze raming is gebaseerd op het inkomensonafhankelijk maken van de WKB, de budgettaire effecten kunnen engszins verschillen bij een daadwerkelijke wijziging van de AKW.

¹ Indeling op basis van belangrijkste inkomensbron. Bij gepensioneerden: aanvullend inkomen naast AOW

² Indeling naar kinderen op basis van aanwezigheid kinderen tot 18 jaar en exclusief gepensioneerden

Toelichting

- Doelmatigheid neemt af omdat hogere inkomens meer ondersteuning ontvangen, terwijl zij dit niet of minder nodig hebben. Het inkomen voor de groep die nu al volledig recht heeft op WKB (gezinnen met lagere inkomens en alleenstaande ouders) wijzigt niet.
- De mogelijkheden om gezinnen met lage en middeninkomens en grote gezinnen gericht inkomensondersteuning te bieden nemen af.

Daarnaast zijn er de volgende effecten:

- Bij een schuif van WKB naar de AKW ontvangt ieder gezin meer AKW, onafhankelijk van het inkomen of vermogen. Hierdoor wordt inkomensondersteuning voor gezinnen eenvoudiger en verdwijnt de onzekerheid van terugvorderingen en nabetalingen.
- Door het afschaffen van de vermogenstoets uit de WKB komt een groep huishoudens met laag inkomen boven de huidige vermogensgrens wel in aanmerking voor de verhoogde bedragen in de AKW.
- Indien elementen van de WKB worden overgezet in de AKW, neemt de complexiteit van deze regeling enigszins toe. Zo is de inkomensondersteuning voor alleenstaande ouders vormgegeven in de WKB. Zij hebben een verhoogd armoederisico. Indien de alo-kop niet zou worden overgezet in de AKW, gaan alleenstaande ouders er fors op achteruit.
- Eén uitvoerder van gezinsbijslagen lost een aantal problemen op in de internationale uitvoering, waardoor de complexiteit voor burgers en uitvoering fors vermindert.
- De schuif van de WKB naar de AKW zorgt voor gemengde arbeidsmarkteffecten.
 - Het verdwijnen van het afbouwpad van de WKB zorgt voor een 6,75 procent lagere marginale druk bij alleenstaanden met een inkomen vanaf ca €23.000² en bij paren vanaf €41.000, dus een positief arbeidsmarkteffect.
 - Bij huishoudens die een hoger bedrag aan kindregelingen ontvangen stijgt het vervangingsinkomen. Voor hen neemt de prikkel om te werken af, een negatief arbeidsmarkteffect.

Indien ervoor gekozen zou worden om de WKB budgetneutraal te integreren met de AKW zijn er ook andere maatregelen denkbaar om de ingrijpende inkomenseffecten – met name voor alleenstaande ouders en lage inkomens – te dempen:

- Inkomenseffecten compenseren middels een verhoging van inkomstenbelasting en heffingskortingen: deze optie is uitgewerkt in IBO Toeslagen deel 2.
- Een verhoging voor alleenstaande ouders in minimaregelingen: dit leidt tot een herintroductie van de armoedeval voor alleenstaande ouders.
- Een inkomensafhankelijke kinderbijslag: deze optie is verkend in de 'Eindrapportage alternatieven voor het toeslagenstelsel'. Aandachtspunt hierbij is dat daarmee de complexiteit in de WKB (deels) wordt geherintroduceerd in de AKW.

² Inkomensgrenzen vanaf 1 januari 2024 op basis van de MEV-raming uit september.